

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יד.

עין משפט נר מצוה

ע"ה א מ"י פ"ד מהל'
שמעון הלכה ח' ופ"א
מהל' מ"ש הל"ט:

לענין רש"י

ציפול"י [ציבור"ט].
בצלצלים, בצל קטן.

רבינו חננאל (המשך)

הירקות שצריך מים בכל יום ומעשרין להבא. ור' עקיבא סבר לאחר רוב מים אוליגן, וכל הפירות הגדילים על רוב מים, אף על פי שגדלין אמ' יורדין עליהן גשמים מועילין להן, כגון התבואה וכיוצא בה, מתעשרין לשעבר. אבל הירקות שהן גדלין על כל מים, שהמים בכל יום ויום מגדלין אותן מתעשרין (לשעבר) [להבא]. ואמרין מכדי לחברי הכל התבואה וכיוצא בה מתעשרין לשעבר, והירקות מתעשרין להבא, מאי ביניהו. ואמר ר' אבהו בצלקי הסריסין ופול המצרי פירי בצלין סריסין, כגון שמיעך וזיעם קודם שהוקשו כדי להתגדל ראשיהם, לר' עקיבא דאמר כל הפירות הגדלין על רוב מים, מתעשרין לשעבר (והני נמי מתעשרין לשעבר). לר' יוסי הגלילי דאמר הגדילין על מי שנה שעבר, הללו כירקות דמי, דנתן במסכת סביבת פרק שני בצלים הסריסים ופול המצרי שמעו מהן מים ל' יום לפני ר"ה, מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית כול'. והא דמתי' כר' עקיבא, באחד בשבת ראש השנה לאילן דברי בית שמאי, בית הלל ואמריים בטי"ו יצאו מימות הגשמים י"ג במרחשון וסבילו וטבת וטו"ו מבטל, הרי ג' חדשים פחות שלשה ימים. ונשאר מיתות הגשמים ט"ו (בשבת) [משבת] ואדר וניסן, הרי שני חדשים וחצי. והני יצאו רוב ימי' גשמי שנה זו, ואע"פ שרוב תקופת טבת עדיין מבחון, שנשאר חצי שבט ואדר ומקצת מניסן, לא משחינת בתקופה למימרא שגדלין רוב התקופה של שנה הבאה היא, אלא מתעשר לשעבר. ונתן רבנן מעשה בר' עקיבא שליקט אתהו באחד בשבת ונהג בו שני עשורין וכול'.

הוה אמינא ברבנן סבירא ליה. תימא והא להו דלאי כרבנן סבירא ליה טפי מר' שמעון שזרי דרבנן דפליגי עליה דר' עקיבא (משנה ט) סבירא להו דפול המצרי צתר לקיטתו וטפי (ו) [הוא] ליה לשמואל לפסוק כרבנן דר"ש שזרי ואפילו אס' תמנא לומר דאיכא רבנן צברייתא דס"ל פול המצרי צתר

השרשה ולית להו לזכר גרמו מ"מ לימנא ניהא טפי מדר"ש שזרי וי"ל דשמואל צא לפסוק כר"ש שזרי צכל דבר אפילו צאורו ודוקן ופרגין ושוממין ולא מטעמיה דטעמיה דר"ש (ו) משום דלזכר גרמו דיש זילה ושמואל סבר אין זילה אלא משום דהכל הולך אחר גמר פרי וי"ל דההוא דפול (מנחות דף ז:) מיימי ההוא דפול המצרי ולא מיימי ההוא דאורו ודוקן ופרגין כלל מ"מ נפקא מינה לגבי ההוא: **מה** גורן ויקב. אסמכתא קרא לפסולת גורן ויקב דלעיל (דף יג.) לענין סוכה א"ר משום שזעית דאורייתא אינטיקין קרא:

בצלים הסריסים. מפשע צירוש' קופראי דלא עזדין זרע: **ופול המצרי** שזיעו יריק. דאי זרעו לזרע הא תנן צפ' שני דשביעית (מ"ח) כיוצא בהן דצתר השרשה ואפי' לא מנע מהם מים והן משנה פירש צונקטרס דלתיא כרבי יוסי הגלילי אצל איפכא נראה דלתיא כר"ע ולא כרבי יוסי הגלילי דלמר עלה צירושלמי א"ר מנח מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כזעל כלומר יאלו מתורת ירקות הגדילים על כל מים ונעשו כשדה צית וזעשו כשדה צית גשמים ומתעשרין לשעבר: **באחד בשבת** מ"ח. מפרש מני לז"ה כמו לז"ש אלא קמא נקט דלמר זמן חניטתה של גשמי שנה זו באחד דצצט ולמר צטי"ו דצצט וכל החנוטים קודם זמן הזה היינו על גשמי שנה שלפני שתיי והא דלא אילן צאלנות צתר משתי כמו צשלים צצצואה משום דדרשינן לעיל

(דף י.) פעמים צצציעית ועדיין אסורין משום ערלה: **ונהג בו שני עשוריים.** אס שני עשוריים. אס שני מעשרות ממש הפריש לא היה מתוקן להמנעו כמעשרות הן מקולקלין ופירוש' מפרש שניה הנכנסת לשלישית היתה והפריש מעשר שני ופדלו וזלוקו לניינים והמנעו אכל צירושלים. ע"כ: אלא מפרש צירושלמי שפריש מעשר א' למעשר שני ופדלו וזלוקו לניינים: **לרבעי** אס מני גשמים יאלו מתורת ירקות הגדילין על כל מים ונכנסו צצצות שדה הצעל דמסתפק צמי גשמים ומתעשרין לשעבר. דרכן של צללים הסריסים ופול המצרי למנוע מהן מים ששלוש יום לפני ר"ה נמצאו גדילין חכמים משאר ירקות אצל שאר ירקות אס' מתעשר לשעבר ומפרש לשנה דהשקאה אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אס' השקן צתוך שלשים יום לפני ר"ה נמצאת השקאה זאת מועלת להם צצציעית לפיכך אסורין צצציעית ולענין מעשר נמי הוה להו כגדילין על מי שנה הבאה שעדיין לחלוטית השקאתן קיימת אצל ירק שדרכו ליגזו לריק להשקותו תמיד ואפילו מנעו שלשים יום לפני ר"ה צעלה דעמו אלא כל אדם ולא נתנו צתן חכמים חילוק לפי שאין דרכן צצך ונלמא דלא שכיחא היא: **והאחד בשבת** ר"ה לאילן. ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכן: **הואיל ויאלו רוב גשמי שנה.** שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועליו השרף צאלנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה: **ועדיין רוב תקופה טבה מצחו.** עדיין רוב התקופה לזכ: **מאי קאמר.** ועדיין רוב תקופה מצחו כל צכן דכיון דרוב תקופה מצחו עדיין רוב הגיע זמן החנוטה ולא היה להם לתקוע ר"ה עד אשר: **שליקט אתהו.** פירות אילן מצחו: **שני עשוריים.** מעשר שני צ צצנה שלישיית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

וצריכא. הני תלת דשמואל הלכה כר"ש שזרי ולכל אין זילה והכל הולך אחר גמר פרי: **כרבנן סבירא ליה.** ואין תורמין ממנו ואין לו תקנה לחדש וישן שנתעברו אלא א"כ תורמין עליו מנמוס אחר לפי חשבון מחדש על החדש ומימן על הישן: **קשיא דשמואל**

דשמואל. הכא אמר שמואל הלכה כר"ש דיש זילה והכא אמר אין זילה: **קמ"ל הכל הולך נו'.** למימרא דכוליה חדש הוא והלכה כר"ש ולא מטעמיה: **צמאי דפליג.** צמיני קטנית אמר שמואל דמערבין הנשדשין לפני ר"ה צנשדשין לאחר ר"ה והיצי טעמא למלתיא משום דהולכין צתן אחר גמר פרי אצל צצואה חיתים אחר שליט: **ולשמעינן הני סריס.** ומדלמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי אשמעינן דהאי דקאמר הלכה כר"ש לאו משום זילה אלא משום דכוליה חדש אצל זילה לית ליה דאי אית ליה זילה אלא אשמעינן הכל הולך אחר גמר פרי: **צאספך מגרנך ומיקבך.** מכלן סמכו חכמים לקצוע זמן מעשר ירק דצרייהם אחר לקיטתו אלא אסמכתא צעלמא כל אספך שקי יאה כתרומת גורן ויקב שהלכה צתן תורה אחר שנה שהזיאה שליט הכי שהלכה צתן אחר שנה שגדלו צמימיה שהצאת שליט שלכן היא גדילתן שמתוהתה שעה ראויה ליקצר צדוק: **אף כל נו'.** לכן הלכו צצילן אחר חנטה שכל גדילת פירותיו ע"י שהעלאת שקר הילתן לפני חנטה הוא: יאלו **ירקות שגדילין על מי שנה הבאה.** והיינו שנת לקיטתן שהרי חזוין אותה והיא חוזרת וגדילה: **רוב מים.** הם מי גשמים שרוב זועים גדילים על ידם: **על כל מים.** אף על שאוצין שדולין ומשקין אותן תמיד כענין שנלמר (דברים יא) והשקית צרגלך כגן הירק. קתם גן הירק דרכו צצשקאה: **צללים הסריסים.** יפול"י צלע"ו שאין נעשין גדולין כשאר צללים: **ופול המצרי.** שזרעו לירק דאי זרעו לזרע קטנית הוא ולא הלכו צו אלא אחר השרשה: **איכא צינייהו.** כגון שמנע מהם מים ולא

השקו שלשים יום לפני ר"ה ולקטן אחר ר"ה וכי הא מתי' דתנן צצציעית (פ"ב מ"ט) צללים הסריסים כו' ר"י הגלילי אית ליה הא מתנית' דכיון דמנע (ה) מים שלשים יום לפני ר"ה נמצאו גדילין על מי שנה שצצרה ולר"ע הרי גדילין על כל מים ומתעשרין להבא. צפי רומי"ם מפרש איפכא ר"ע אית ליה הא מתי' שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה מתעשר לשעבר ומפרש טעמיה צצלמוד צירושלמי א"ר מנח מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כזעל כלומר זמן חיוצין למעשר צצ"ה [דהסן] לא נסתפקו מכל מים שהן מים שאוצין זה שלשים יום כי אס מני גשמים יאלו מתורת ירקות הגדילין על כל מים ונכנסו צצצות שדה הצעל דמסתפק צמי גשמים ומתעשרין לשעבר. דרכן של צללים הסריסים ופול המצרי למנוע מהן מים ששלוש יום לפני ר"ה נמצאו גדילין חכמים משאר ירקות אצל שאר ירקות אס' מתעשר לשעבר ומפרש לשנה דהשקאה אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אס' השקן צתוך שלשים יום לפני ר"ה נמצאת השקאה זאת מועלת להם צצציעית לפיכך אסורין צצציעית ולענין מעשר נמי הוה להו כגדילין על מי שנה הבאה שעדיין לחלוטית השקאתן קיימת אצל ירק שדרכו ליגזו לריק להשקותו תמיד ואפילו מנעו שלשים יום לפני ר"ה צעלה דעמו אלא כל אדם ולא נתנו צתן חכמים חילוק לפי שאין דרכן צצך ונלמא דלא שכיחא היא: **והאחד בשבת** ר"ה לאילן. ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכן: **הואיל ויאלו רוב גשמי שנה.** שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועליו השרף צאלנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה: **ועדיין רוב תקופה טבה מצחו.** עדיין רוב התקופה לזכ: **מאי קאמר.** ועדיין רוב תקופה מצחו כל צכן דכיון דרוב תקופה מצחו עדיין רוב הגיע זמן החנוטה ולא היה להם לתקוע ר"ה עד אשר: **שליקט אתהו.** פירות אילן מצחו: **שני עשוריים.** מעשר שני צ צצנה שלישיית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

- (א) שביעית פ"ב מ"ט;
- (ב) עירובין י' גימט טו.
- (ג) שביעית סוף פ"ג;
- (ד) [שביעית פ"ב ה"ו];
- (ה) [שדך לעיל תנאיה ד'];
- (ו) [ל' כנה שנה];
- (ז) [וע"ע חו"מ קידושין ג' ד"ה מה ירקן].

תורה אור השלם

- 1. חג הסוכות תשעה לך שבועת ימים בארץך מן ערב ומקרבך.
- דברים טו ג

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה איכא צינייהו כו' דכיון דמנע מהן מים ל' יום כו' הא מתי' דכיון ששנע: (ב) תוס' ד"ה היה אמינא כו' וטפי ניהא ליה לשמואל: (ג) אב"ד דטעמיה דר"ש דצורף גרמו משום דיש זילה:

מוסף רש"י

שליקט אתהו. אחריו. כל האילן קרוי אחריו (ערוכין ט). וזה באחד בשבת. וזה שנה שניה הנכנסת לשלישית היתה (יבמות טו). ונהג בה שני עשוריים. שניה שניה וזאלה ושלשית נכנסת והיא שנה שניה לשמינית ומעשר מעשר וטעם השלישית מעשר לשקן ומעשר עני (ערוכין ט).

רבינו חננאל

ומצאו לשמואל שלש שמורות, א' הילכתא כו' שמעון שזרי. ב' היה הולך אחר גמר פרי. ג' לכל אין בילה חוץ מין ושמון. וצריכי, דאי אמר הכל הולך אחר גמר פרי, היינו אמריים אפילו תבואה וייתים בתר גמר פרי, ולית ליה [בתר] שליט, לפיכך אמר הילכתא כו' שמעון שזרי בהגך דפליגי, והוא פול המצרי שזרעו לזרע שהשחתו היא גמירתו כרבנן, וכיוצא בו. ואמר עוד כי אין בילה, הדרודי על לין ושמון יש בילה. תניא ר' יוסי הגלילי אומר באספך מגרנך ומיקבך, מה גורן וירן מיוחדין שגדילין על מי שנה שעברה והן מתעשרין לשנה שעברה כול', ופשוטה היא. לרביה הכל ירק עשורו בשעת לקיטתו, כל הנלקט קודם ראש השנה עשורו בשנה היוצאה, וכל הנלקט אחר ראש השנה עשורו כשנה הנכנסת. ר' יוסי הגלילי דייק כל הפירות הגדילין על מי שנה שעברה ואין צריכין למי שנה הבאה, כגון מתעשרין לשעבר, כגון התבואה וכיוצא בה. אבל